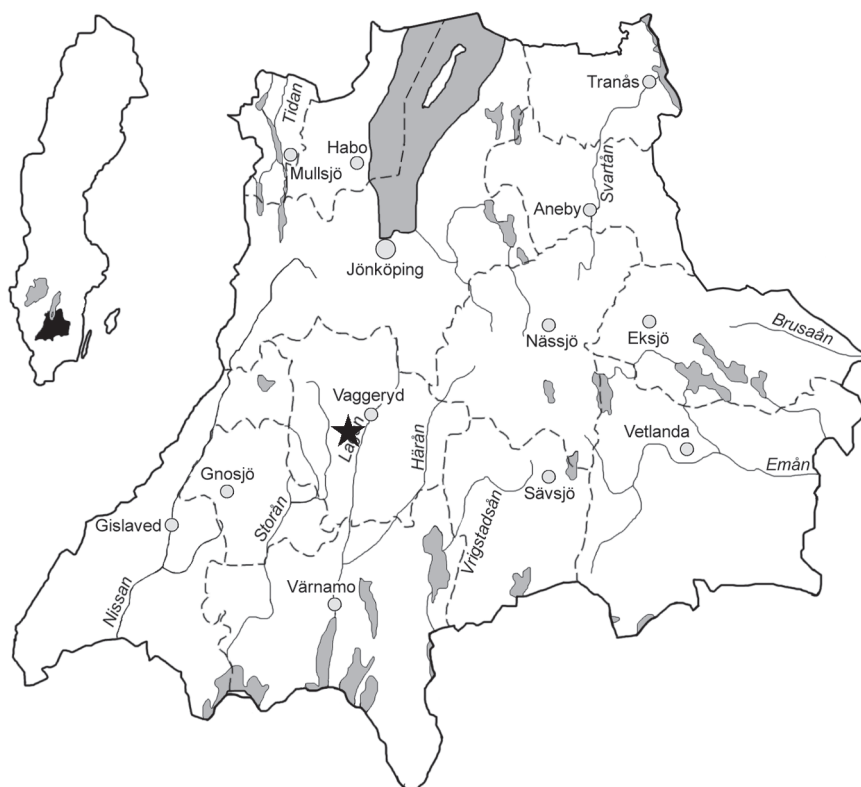

Åkers kyrkogård

Arkeologisk förundersökning inom kyrkogården vid
Åkers kyrka, RAÄ nr 163:1 och 239:1, inför VA-ledning
inom fastigheten Åker 1:29, Åkers socken i Vaggeryds
kommun, Jönköpings län

Rapport, foto och ritningar: Susanne Haltiner Nordström
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor, Geografiska Grunddata samt Geodata (FUK) är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833, nr MS2012/03742 samt dnr i2012/1091.

ISSN: 1103-4076

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2015

Rapport över utförd arkeologisk undersökning

Beskrivning av undersökningsresultaten.

Inledning

I december 2014 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning utanför Åkers kyrka. Anledningen var att VA-ledningar skulle bytas, så nya ledningsschakt måste dras från kyrkans nordvästra hörn, runt ingången och längs med den södra sidan av långhuset. Den nuvarande kyrkan uppfördes 1846 efter att den äldre kyrkan revs då den ansågs för liten. Även föregångaren var en stenkyrka som uppfördes under 1600-talet. Under 1700-talet byggdes den ut, försågs med sakristia och klockstapel. Den medeltida träkyrkan ska ha legat på samma plats men revs eller brändes ner i slutet på 1500-talet (Carlsson 1972).

Resultat

Schaktet var ca 1 meter brett och ca 1,2-1,4 meter djupt och 90 meter långt. I det nordvästra hörnet, intill tornet, var schaktet större eftersom en äldre brunn först skulle grävas upp och en ny placeras på dess plats. Här var därför hela ytan redan uppschaktad sedan tidigare och endast enstaka omrörda ben framkom. Längs med den västra gaveln, runt tornet och trappan till ingången, fanns endast påförda jordmassor. Här har man under modern tid höjt marknivån. I schaktet framkom stenläggning till trappan som tidigare gått längre ut från kyrkan. I de påförda massorna fanns en mängd recent material såsom plåtburkar och plast.

Äldre begravningar

Först i höjd med det sydvästra hörnet mellan torn och långhus framkom orörd mark. Direkt under grusgången framkom humös sand och nu påträffades även en del omrörda ben. Här framkom även orörda gravar, några med tydliga nedgrävningar, där kranier och lårben, skyttade vid några fall, men gravarna kunde lämnas intakta och bottennivån på schaktet höjdes till 1,20 under nuvarande nivå. Sammanlagt berördes ca 5 gravar, men även här fanns omrörda ben som grävts upp vid senare begravningar, se figur 2. Ett tiotal kisthandtag i järn hittades också vid schaktningarna men både de och benen lades tillbaka. Området som inte berörts av senare ledningsdragningar eller utfyllnader fortsatte fram till ingången med trappa, i mitten av långhusväggen. Den orörda sträckan var ca 20 meter lång och är markerad på kartan, figur 2, som området med gravar. Resterande sträcka berördes av senare ledningsdragning då hela eller delar av schaktet innehöll ben från söndergrävda gravar. Ben från äldre gravar slutade komma strax efter koret och resterande sträcka saknade helt tecken på begravningar.

Brandlager

I de sista 11 metrarna på schaktet, i den östra delen, se figur 2, framkom ett bränt lager bestående av kol och sot. Den underliggande sanden var kraftigt eldpåverkad. Detta lager fortsätter även utanför kyrkogårdsmuren där den framkom i en tidigare förundersökning (JLM Rapport 2014:36). I den tidigare undersökningen har lagret tolkats att ha att göra med någon form av metallhantverk då även slagg framkom. På en karta från 1836 syns att kyrkogården var betydligt mindre då, så området med den brända sanden låg utanför kyrkomuren, se figur 3.

Åtgärdsförslag

Några ytterligare antikvariska åtgärder anses inte nödvändiga. Läns museet har samrått med Länsstyrelsen angående åtgärdsförslagen.

Referenser:

Carlsson, S. 1972. *Bak 'huggen knut och torvat tak*. Skillingaryd.

Ödeen, A. *Åderspår och byggnadslämningar vid Åkers kyrka*. JLM Rapport 2014:36

Jönköpings läns museum

Administrativa uppgifter

IDENTIFIERINGSUPPGIFTER

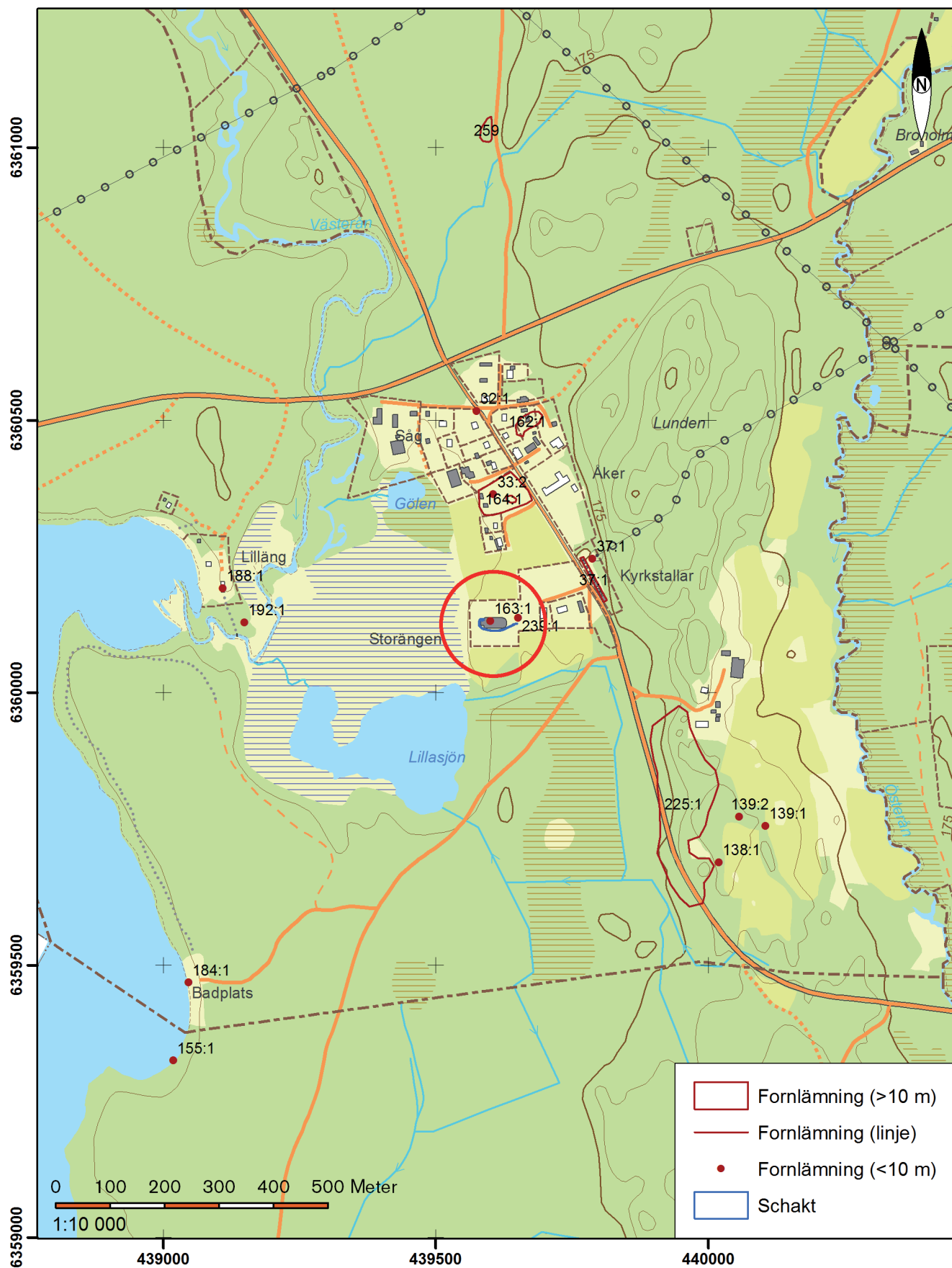
Dnr: 243/2014	Dnr enl Lst beslut: 431-6652-2014	Rapport: 2014:65
Landskap: Småland	Län: Jönköpings län	Kommun: Vaggeryd
Socken: Åker	Trakt/kvarter/fastighet: Åker 1:29 Åkers kyrkogård	
Ekonomisk karta: 63E 6dS	Fornl nr: 163:1, 239:1	Stad:
N: 6360125	E: 439610	Nivå – lägsta: 171 m.ö.h. -högsta: 173 m.ö.h.

UNDERSÖKNINGENS ART OCH OMFATTNING

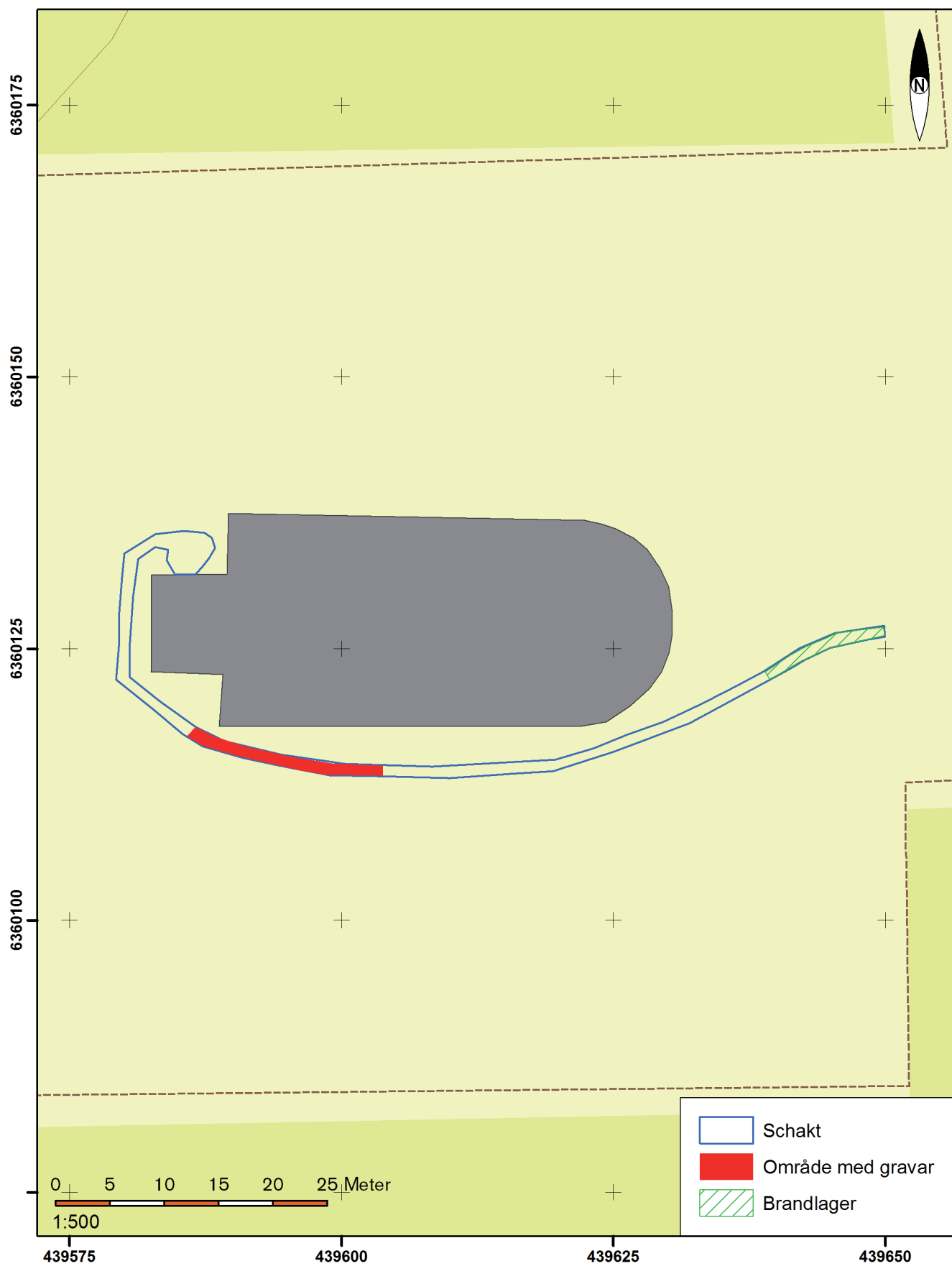
Typ av exploatering: Ledningsdragning VA				
Typ av undersökning: Arkeologisk förundersökning				
Uppdragsgivare: Vaggeryds kommun			Ansvarig institution: Jönköpings läns museum	
Fältarbetsledare: Susanne Nordström			Fältarbete from 11 dec 2014 tom 12 dec 2014	
Antal arbetsdagar i fält: 2				
Undersökningens omfattning	Utredd yta/m ²	Schaktad yta/m ²	Schakt/löpm	Volym/m ³
			90	

UNDERSÖKNINGSOBJEKT OCH UNDERSÖKNINGSRESULTAT

Uppgifter ur RAÄ:s fornl.reg	Sammanstatta lämningar:
Lämningar:	
Undersökningsresultat	Sammanstatta lämningar:
Anläggningar:	
Totalt antal undersökta -gravar: -boplatskonstruktioner:	
Datering: Historisk tid Nyare tid Nyare tid före 1850	

FIGUR 1. Karta med kyrkan och förundersökningsområdet markerat med en röd ring. Skala 1:10 000.

FIGUR 2. Karta med schaktet, området med äldre gravar och brandlagret markerat. Skala 1:500.

FIGUR 3. Skogelagskarta från 1836. Här syns de båda kyrkogårdsmurarna, både den tidigare mindre (b) och den senare, som fortfarande finns runt kyrkan i Åker.

FIGUR 4. Delen där skelett in situ framkom. Foto från väster.

FIGUR 5. Ny brunn i nordvästra hörnet. Foto från väster.

FIGUR 6. Brandlager, troligen från smedja eller annat metallhantverk i det område öster om kyrkan som tidigare (före 1836) låg utanför kyrkogården.

I Luciatid 2014 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk förundersökning längs med Åkers kyrka för att se om några äldre begravningar berördes i samband med att nya vattenledningar skulle grävas ner. Den nuvarande kyrkan är från 1845, men det har funnits dels en medeltida kyrka som brändes i slutet på 1500-talet, dels en stenkyrka som uppfördes under 1600-talet och revs strax innan den nuvarande byggdes, på samma plats. I schaktet längs med den södra långsidan framkom ett antal äldre begravningar. Kistorna hade handtag i järn som kunde dateras till 1600-1700-talet. Både skelett och handtag kunde ligga kvar på plats under den nya ledningen.